קיצור שלחן ערוך — הלכות כבוד רבו וזקן ותלמיד חכם וכהן

חַיָּב אָדָם בִּכְבוֹד רַבּוֹ וְיִרְאָתוֹ יוֹתֵר מִבְּשֶׁל אָבִיו, כִּי אָבִיו הֵבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

כֵּיצַד, מִפְּנֵי שֵׁיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. זָקֵן זֶה, פֵּרוּשׁוֹ תַּלְמִיד חָכָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל, (וְהָתָם וַדַּאי בְּחָכְמָה תַּלְיָא מִלְּתָא, כְּדִכְתִיב, אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו). לָכֵן מִצְוַת עֲשֵׂה לָקוּם מִפְּנֵי תַּלְמִיד חָכָם מֻפְלָג בַּתּוֹרָה, אֲפִלּוּ אֵינוֹ זָקֵן בַּשָּׁנִים וְאֵינוֹ רַבּוֹ. וְכֵן מִצְוָה לָקוּם מִפְּנֵי שֵׂיבָה, דְּהַיְנוּ בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה, וַאֲפִלּוּ הוּא עַם הָאָרֶץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהֵא רָשָׁע. וַאֲפִלּוּ זָקֵן גּוֹי, מְהַדְּרִים אוֹתוֹ בִּדְבָרִים וְנוֹתְנִים לוֹ יָד לְסָמְכוֹ.

שְׁלֹשָׁה שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, הָרַב בְּאֶמְצַע, וְהַשְּׁנַיִם לַאֲחוֹרָיו, וְכָל אֶחָד מְצַדֵּד עַצְמוֹ לְצָדָדִין, הַגָּדוֹל לַיָּמִין וְהַקָּטֹן לַשְּׂמֹאל.

עָוֹן גָּדוֹל הוּא לְבַזּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹ לִשְׂנאוֹתָן. לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, עַד שֶׁבִּזּוּ בָהּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתַּעְתְּעִים בִּנְבִיאָיו, כְּלוֹמַר, בּוֹזִים מְלַמְּדֵי דְּבָרָיו. וְכֵן זֶה שֶׁאָמְרָה תוֹרָה, וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ, מְלַמְּדֵי חֻקּוֹתַי תִּמְאָסוּ. וְכָל הַמְבַזֶּה אֶת הַחֲכָמִים, אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בִּכְלַל כִּי דְבַר ה' בָּזָה. וְאָסוּר לְשַׂמֵּשׁ בְּמִי שֶׁהוּא שׁוֹנֶה הֲלָכוֹת.

תַּלְמִיד חָכָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְחוֹרָה לִמְכֹּר, אֵין מַנִּיחִין לְשׁוּם אָדָם לִמְכֹּר מֵאוֹתָהּ סְחוֹרָה עַד שֶׁיִּמְכֹּר הוּא תְּחִלָּה אֶת שֶׁלּוֹ. וְדַוְקָא בִּדְלֵיכָא גּוֹים דִּמְזַבְּנֵי, אֲבָל אִי אִכָּא גּוֹים דִּמְזַבְּנֵי, לָא, דְּהָא לֵית לֵהּ רַוְחָא לַתַּלְמִיד חָכָם, וְאַפְסוּדֵי לְהַנָּךְ בִּכְדֵי לָא מַפְסְדֵינָן.

מִי שֶׁהוּא מֻחְזָק לְתַלְמִיד חָכָם בְּדוֹרוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדֵעַ לִשָּׂא וְלִתֵּן בַּתּוֹרָה, וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ בְּרֹב מְקוֹמוֹת הַשַּׁ"ס וּפוֹסְקִים, וְתוֹרָתוֹ אֻמָּנוּתוֹ, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ מְעַט אֻמָּנוֹת אוֹ מְעַט מַשָּׂא וּמַתָּן לְהִתְפַּרְנֵס בּוֹ כְּדֵי צָרְכֵי בְּנֵי בֵיתוֹ וְלֹא לְהִתְעַשֵּׁר, וּבְכָל שָׁעָה שֶׁהוּא פָּנוּי מֵעֲסָקָיו הוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, מִצַּד הַדִּין הוּא פָּטוּר מִכָּל מִינֵי מִסִּים וּמְכָסִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָשִׁיר. וַאֲפִלּוּ מַס הַמֶּטָּל עַל כָּל אִישׁ בִּפְרָטוּת, חַיָּבִים בְּנֵי הָעִיר לְשַׁלֵּם עֲבוּרוֹ. וְהַכֹּל תָּלוּי בִּרְאוֹת עֵינֵי טוֹבֵי הָעִיר.

תַּלְמִיד חָכָם הַמְזַלְזֵל בַּמִּצְוֹת וְאֵין בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, הֲרֵי הוּא כְּקַל שֶׁבַּצְבוּר.

כֹּהֵן וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שָׁוִים בַּחָכְמָה, מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְהַקְדִּים אֶת הַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר, וְקִדַּשְׁתּוֹ, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. כְּלוֹמַר, בְּכָל דָּבָר שֶׁיֵּרָאֶה גָּדוֹל, הוּא מְקֻדָּשׁ, לִהְיוֹת רִאשׁוֹן לִקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְלִהְיוֹת רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים בְּכָל קִבּוּץ עָם, לְדַבֵּר וְלִדְרוֹשׁ תְּחִלָּה. וְכֵן בִּישִׁיבָה יְדַבֵּר בָּרֹאשׁ. וְכֵן בִּסְעוּדָה הוּא קוֹדֵם לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וְלִתֵּן לוֹ מָנָה יָפָה תְּחִלָּה לְכָל הַמְסֻבִּין, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ יִשְׂרָאֵל גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחָכְמָה, אֲזַי יִתְּנוּ לְהֶחָכָם הַמָּנָה הַיָּפָה תְּחִלָּה. אֲבָל כְּשֶׁהַכֹּהֵן חוֹלֵק אֵיזוֹ שֶׁתָּפוּת עִם חֲבֵרוֹ יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ צָרִיךְ לִתֵּן הַחֵלֶק הַיָּפֶה, שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ כָּבוֹד

שֶׁיִּטּוֹל אֶת הַחֵלֶק הַיָּפֶה. שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּחֵלֶק הַיָּפֶה, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם. בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן, טוֹב לְהַקְדִּים הַלֵּוִי בְּכָל אֵלּוּ, אִם הֵם שָׁוִים בַּחָכְמָה.

אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹהֵן אֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה, וּכְמוֹעֵל בַּהֶקְדֵּשׁ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר, וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב. וְאַף עַכְשָׁו, שֶׁאֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת, בִּקְדֻשָּׁתוֹ הוּא עוֹמֵד. וְאִם הַכֹּהֵן מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ, מָתָר, כִּי הַכְּהֻנָּה שֶׁלּוֹ הִיא, וְיָכוֹל לִמְחוֹל עַל כְּבוֹדָהּ וְלִתֵּן רְשׁוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיָּכוֹל לַחֲלוֹק כָּבוֹד לְיִשְׂרָאֵל לְהַקְדִּימוֹ בַּדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים לְעֵיל.